

Znanstveni i stručni skupovi

Joint History Project - seminar za nastavnike, Zagreb, 20. i 21. rujna 2008.

U organizaciji CDRSEE (Center for democracy and Reconciliation in South East Europe – Centar za demokraciju i pomirenje u jugoistočnoj Europi) održan je u Zagrebu 20. i 21. rujna 2008. godine seminar za dvadesetak učitelja i nastavnika povijesti iz cijele Hrvatske. Na seminaru su predstavljene četiri zbirke izvora koje je objavio CDRSEE, a koje su proizašle kao rezultat zajedničkog projekta koji traje deset godina. Seminar je otvoren pozdravnim govorom organizatora. Prisutnim sudionicima prvo su se obratili Krešimir Erdelja, urednik hrvatskog izdanja čitanki za suvremenu povijest jugoistočne Europe te član Odbora za nastavu povijesti pri CDRSEE i Nenad Šebek, izvršni direktor CDRSEE-a koji je iznio nekoliko osnovnih informacija o CDRSEE i djelatnosti te udruge u jugoistočnoj Europi. Zatim je Ivan Dukić, predsjednik HUNP-a (Hrvatske udruge nastavnika povijesti) predstavio HUNP kao lokalnog partnera CDRSEE-a. Nakon Ivana Dukića prisutnima se obratila Christina Koulouri, predsjednica Odbora za nastavu povijesti pri CDRSEE-u i predstavila četiri povijesne čitanke. Mogućnosti primjene čitanki prema hrvatskome planu i programu obradila je Snježana Koren, članica Odbora za nastavu povijesti, dok je Božo Repe iznio slovensko iskustvo s poučavanjem Drugoga svjetskoga rata.

Nakon pozdravnih govora i predstavljanja slijedile su radionice u kojima su se prezentirale mogućnosti uporabe čitanki «Balkanski ratovi u nastavi» i «Nacije i države u jugoistočnoj Europi». Radionice su vodili Darko Benčić i Ivan Dukić. U popodnevnom dijelu seminara sudionici su bili podijeljeni u četiri grupe sa zadatkom da osmisle ogledni sat (svaka je grupa koristila jednu od četiri čitanke: Osmansko carstvo, Nacije i države u jugoistočnoj Europi, Balkanski ratovi i Drugi svjetski rat). Drugi su dan seminara učitelji i nastavnici prezentirali svoje radove.

Zaključivši seminar prisutnima se ponovo obratio Krešimir Erdelja i najavio nove aktivnosti organizatora.

Igor Jovanović

Međunarodni edukacijski seminar za nastavnike povijesti *Interkulturalni dijalog i nastava povijesti*, Cipar, 27. rujna 2008.

Dana 27. rujna 2008. godine u Nicosiji, točnije u UN-ovoj zoni razgraničenja na Cipru, održan je edukacijski seminar za nastavnike povijesti na Cipru pod nazivom *Interkulturalni dijalog i nastava povijesti*. Seminar je organizirao Euroclio (međunarodna udruga za podučavanje povijesti) u suradnji s 8 udruga i sindikata nastavnika, kako ciparskih Grka, tako i ciparskih Turaka,

uz potporu UN-ove *Akcije za suradnju i povjerenje*. Seminar je bio drugi u nizu od tri planirana seminara koja će biti održana tijekom ove godine na Cipru, kao svojevrsna priprema za veliku, 16. po redu, međunarodnu godišnju konferenciju i seminar Euroclio-a koji bi se trebao održati u travnju 2009. godine na Cipru pod nazivom *Uzimajući u obzir mišljenja drugih: Interkulturalni dijalog i nastava povijesti (Taking the Perspective of the Others: Intercultural Dialogue and History Teaching)*.

Seminar, na kojem su zajedno sudjelovali nastavnici povijesti, ciparski Grci i Turci, temeljen je na temama interkulturalnosti i raznolikosti, poštovanja, tolerancije i društvene pravde, te je trebao pored profesionalnog usavršavanja istražiti mogućnosti međukomunalne i međuetničke suradnje i dijaloga na Cipru. U sklopu seminara održane su tri paralelne radionice. Ciparski Turčin Tahir Gökçebel i ciparski Grk Pavlos Pavlou održali su zajedničku radionicu *Kako podučavati osjetljive činjenice iz povijesti Cipra: Slučaj iz 1571.* na kojoj su se dotakli različitih viđenja turskih i grčkih Cipriota istog događaja iz zajedničke prošlosti. Radionica je po izjavama moderatora isključivo trebala pokazati i istražiti mogućnosti suradnje i dijaloga nastavnika na podijeljenom Cipru. Drugu radionicu držali su Melisa Forić (Bosna i Hercegovina) i Emina Živković (Srbija) pod nazivom *Kako podučavati povijest u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji. Zajednički pristup za različite poglede*. Radionicom su kolegice na neki način prezentirale netom završeni petogodišnji zajednički projekt nastavnika povijesti iz

Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije (*History in Action*) koji je rezultirao objavljivanjem alternativnih materijala za nastavu povijesti s temama iz svakodnevnog života u Jugoslaviji od 1945. do 1990, koje povezuju sve zemlje uključene u projekt. Treću radionicu su održali Jelka Raszpötnik (Slovenija) i Denis Detling (Hrvatska) pod nazivom *Logori i nakon rata*, koja je uostalom i plod već navedenog projekta *History in Action*, kojom su se dotakli pitanja kolektivizacije, krivnje i progona Nijemaca nakon Drugog svjetskog rata u Jugoslaviji. Zadnje dvije radionice su trebale biti primjer moguće suradnje ciparskih Grka i Turaka na poučavanju zajedničke povijesti, koja se osobama koje su držale radionice nije činila uopće upitnom. Tome u prilog govori i činjenica da je razdvajanje ciparskih Grka i Turaka u tijeku radionica, radi lakšeg rada na radionicama zbog jezičnih barijera koje su često premošćivali simultani prevoditelji, izazivalo obostrano nezadovoljstvo iz želje za zajedničkim radom, bez obzira na međusobno (ne)sporazumijevanje. Nakon toga, što uopće više reći o uspjehu seminara i njihove buduće suradnje.

Denis Detling

Znanstveni skup 1918. u hrvatskoj povijesti, Zagreb, 29-30. listopada 2008.

U organizaciji Odjela za povijest Matice hrvatske i pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora u Zagrebu je 29-30. listopada 2008. u palači Matice hrvat-

ske održan znanstveni skup 1918. u *hrvatskoj povijesti*. Skup je otvorio predsjednik Hrvatskog sabora Luka Bebić, čije su riječi potvrdile da u široj javnosti godina 1918. kao mjesto nacionalnog sjećanja i pamćenja još uvijek ima ambivalentnu recepciju, sadržanu u pitanju “je li se moglo drugačije” i praćenu uvijek iznova isticanjem Radićevom rečenicom “Ne srljajte kao guske u maglu!”. Znanstveni skup, na kojem je sudjelovalo 29 izlagačica i izlagača, održan je na dan 90. godišnjice odluke Hrvatskog sabora 29. listopada 1918. kojom su raskinute veze s Austro-Ugarskom Monarhijom i proglašena Država SHS, što je kasnije dovelo do ujedinjenja s Kraljevinom Srbijom i uspostavljanja Kraljevstva SHS 1. prosinca 1918. godine. Prijelomni karakter 1918. godine, obilježen raspadom Austro-Ugarske Monarhije i ulaskom hrvatskih zemalja u novu državnu zajednicu, usmjeravao je izlagače na promatranje državnopravnih pitanja, djelovanja stranaka i političkih predstavnika. Važnost teme za nacionalnu povijest utjecala je da je kod nekih, doduše rijetkih izlagača bilo moguće primijetiti pristupanje povijesnim akterima s obzirom na “(ne)ispravnost” njihova nacionalnog djelovanja, što nije odlika znanstvene historije. U vezi toga smatram potrebnim napomenuti da nije zadaća historiografije baviti se samo velikim ili tragičnim događajima iz nacionalne povijesti ili promatrati događaje samo iz jedne perspektive već njezina istraživanja trebaju obuhvaćati puno šira pitanja i probleme. Na to usmjerenje može upućivati npr. konstatacija većine izlagača da probleme 1918. godine treba

nužno promatrati kroz utjecaj koji je na stanovništvo i općedruštvene prilike imao Prvi svjetski rat.

Dvadesetominutna izlaganja prvog dana skupa uglavnom su se odnosila na državnopravna i diplomatska pitanja, zatim na djelovanje stranaka i političkih predstavnika te na probleme uspostave novog državnog ustrojstva, kako na općedržavnoj tako i na lokalnoj razini.

Ljubomir Antić, “1918. – granica epoha”, govorio je o promjenama u kojima se našlo europsko društvo nakon Prvog svjetskog rata. Istaknuo je da završetak jednog krvavog rata nije doveo do općeg antiratnog raspoloženja već je vodio prema novom ratu. Antić je upozorio na uspon autoritarnih i totalitarnih režima u međuratnom razdoblju, a posebnu pažnju posvetio je pogledima nekih europskih intelektualaca na te procese.

Hrvoje Matković, “Država SHS – nastanak i nestanak”, istaknuo je da odluku Hrvatskog sabora 29. listopada 1918. o raskidu svih veza s Austro-Ugarskom Monarhijom hrvatska historiografija drži datumom nastanka Države SHS. To je pokušao problematizirati Ljubo Boban (Kada je i kako nastala Država Slovenaca, Hrvata i Srba, *Časopis za suvremenu povijest*, 24, 1992, br. 3), smatrajući da se za datum njezina nastanka može uzeti Deklaracija Narodnog vijeća 19. listopada 1918. godine. Hodimir Sirotković (O nastanku, organizaciji, državnopravnim pitanjima i sukcesiji Države SHS nastale u jesen 1918., *Časopis za suvremenu povijest*, 24, 1992, br. 3) dokazao je da kao datum osnivanja treba ostati 29.

listopada 1918, čemu se priklonio i Matković, upozoravajući da nepostojanje konstitucijskog akta o stvaranju Države SHS omogućuje daljnje raspravljanje toga pitanja.

Petar Strčić, “Godina 1918. kao stvarni početak problema u hrvatsko-talijansko-slovenskim odnosima na Jadranu u 20. stoljeću”, usredotočio se na probleme povezane s talijanskom okupacijom jadranske obale nakon Prvog svjetskog rata, posvećujući pažnju pitanju što je formiranje Kraljevstva SHS donijelo Istri i Dalmaciji. Govoreći o jadranskom pitanju, osvrnuo se na Rapallski ugovor 1920. i Rimske ugovore 1924. i prikazao stanje u Dalmaciji nakon njih.

Livia Kardum, “Američka politika 1918. i problem Austro-Ugarske”, govorila je o karakteru američkog ulaska u Prvi svjetski rat. Naime, SAD je tek “pridružena sila” Antanti, a objavila je rat samo Njemačkoj, naglasivši da neće sudjelovati u teritorijalnim osvajanjima. L. Kardum upozorila je na kontakte između W. Wilsona i austro-ugarskog cara Karla I. te na promjene u američkoj politici tijekom 1918. godine. Napose je govorila o koncepciji prava naroda na samoodređenje te o Wilsonovih 14 točaka.

Mira Kolar, “Prehrana u Hrvatskoj u 1918. godini”, oslikala je stanje s prehranom za vrijeme Prvog svjetskog rata i tijekom 1918. godine. Za vrijeme rata, zbog stalno prisutne gladi, osnivane su pučke kuhinje i ženska dobrotvorna društva koja su skupljala hranu. Nakon završetka rata uslijedilo je još teže stanje s gladi pa kraj 1918. karakterizira velika bijeda, otežana pojavom španjolske gripe od koje je stanovništvo masovno umiralo.

Premda nije navedena u programu skupa, zbog zanimljivosti slikovnog materijala uvrštena je prezentacija Jelene Borošak Marijanović, koja je predstavila izložbu *Dadoh zlato za željezo – Hrvatska u Prvom svjetskom ratu 1914. – 1918.*, održanoj u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu.

Uslijedilo je 8 izlaganja koja su se odnosila na hrvatske regije i lokalne sredine u 1918. godini.

Željko Bartulović, “Pravno-povijesni aspekti zbivanja 1918. na Sušaku i Rijeci”, u uvodu je prikazao pravni položaj Rijeke od Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. do 1918. i talijanske okupacije Rijeke i Sušaka. Usredotočio se na međunarodnopravnu problematiku okupacije Rijeke i na pravne aspekte definiranja statusa Rijeke na mirovnoj konferenciji u Parizu 1919. i u Rapallskom ugovoru 1920. i Rimskim ugovorima 1924. godine.

Darko Dukovski, “Talijanska okupacija Istre 1918-1920.”. Nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije i proglašenja Države SHS u Istri su osnivani odbori Narodnog vijeća i Narodne straže. Ta su kretanja prekinuta talijanskom okupacijom Istre. Dukovski je prikazao stanje u Istri tijekom okupacije, napose upravno-administrativne promjene koje su uslijedile i socijalni položaj istarskog stanovništva u tim godinama.

Vladimir Kalšan, “Međimurje 1918/1919.”, prikazao je prilike u Međimurju pod mađarskom upravom i socijalno stanje prouzrokovano Prvim svjetskim ratom, ističući “nacionalni i socijalni bunt” u Međimurju u studenom 1918. godine. Raspadom

Austro-Ugarske Monarhije otvoreno je pitanje pripadnosti Međimurja pa je Kalšan govorio o “Narodnom vijeću za Međimurje” i političkim predstavnicima koji su sudjelovali u priprema za napad na Međimurje. 24. 12. 1918. jedinice hrvatske vojske započele su vojni pohod koji je završio oslobođanjem Međimurja, koje je 1919. pripalo Kraljevstvu SHS.

Franko Mirošević, “Prilozi za povijest Dalmacije 1918.”, predstavio je gospodarske prilike i prehrambene probleme u Dalmaciji 1918. godine. Naglasio je važnost velikog zbora u Splitu 2. 7. 1918, koji je donio političku deklaraciju o prekidu djelovanja svih stranaka i formiranju jedinstvene “Narodne organizacije”, što je značilo koncentraciju stranaka u Dalmaciji. Oduševljenje u Dalmaciji stvaranjem Države SHS brzo je prekinuto talijanskom okupacijom započetom već 2. 11. 1918. te pojavom španjolske gripe i oskudicom hrane.

Zdravka Jelaska Marijan, “Uspostava Zemaljske vlade za Dalmaciju u Splitu 2. studenoga 1918.”, čiji je referat pročitao Ž. Holjevac, ispitala je na temelju arhivske građe koliko su točna sjećanja J. Smodlake na prilike vezane uz uspostavu Zemaljske vlade u Splitu 1918. godine. Autorica je preko četiri pitanja (1. Tko je i kako imenovao Zemaljsku vladu za Dalmaciju?; 2. Zašto je izabran Split, a ne Zadar?; 3. Tko je i kako odlučio o preuzimanju Namjesništva?; 4. Jesu li dalmatinski Srbi otpočeta sudjelovali u Zemaljskoj vladi ili su se kasnije uključili?) ukazala na krive Smodlakine tvrdnje u njegovim naknadnim sjećanjima.

Tado Oršolić, “Dalmacija u posljednjem tromjesečju 1918. zabilježena u dalmatinskim novinama”, istaknuvši važnost novina kao medija tada, promatrao je kako su novine u Dalmaciji pisale o raspadu Austro-Ugarske Monarhije i stvaranju Države SHS. Prikazao je pisanje triju novina: “Narodnog lista”, “Novog doba” i “Hrvatske krune”. Novine su nakon usredotočavanja na događaje vezane uz formiranje Države SHS pažnju ubrzo usmjerile na komentiranje talijanske okupacije jadranske obale koja je započela već 2. 11. 1918. godine.

Ante Bralić, “Zadarska recepcija sloma Austro-Ugarske Monarhije i stvaranja novih država”, prikazao je političke prilike u Zadru za vrijeme Prvog svjetskog rata. Istaknuo je da je Zadar jedina od 98 općina u Dalmaciji u kojoj su na vlasti autonomaši. Govorio je o političkim pogledima talijanskih i hrvatskih stranaka u Zadru, pisanju zadarskog tiska (“Narodnog lista” i “Hrvatske krune”) i gledištima zadarskih političkih predstavnika na pitanje jugoslavenskog ujedinjenja.

Tonko Barčot, “Odbori Narodnog vijeća SHS na otoku Korčuli – uspostava, djelovanje i političko-administrativni kontekst”, ukazao je na zbivanja na otoku Korčuli od proglašenja Države SHS 29. 10. 1918. do dolaska talijanskih snaga 4. 11. 1918, kada se osnivaju mjesni odbori Narodnog vijeća u Veloj Luci, Korčuli i Blatu. O funkcioniranju tih mjesnih odbora na lokalnoj razini Barčot je izlagao na temelju neobjavljenih zapisa Danijela Kneževića, predsjednika mjesnog odbora Narodnog

vijeća u Veloj Luci. Govorio je o “dvo-mjesečnom razdoblju suživota talijanske vojne i hrvatske civilne vlasti” na otoku Korčuli i prikazao zbivanja oko proglašenja “Narodne republike Blato”.

Izlaganja drugog dana znanstvenog skupa odnosila su se uglavnom na šira društvena pitanja vezana uz 1918. godinu, napose u vezi utjecaja Prvog svjetskog rata na različite pojedince i prilike u nekim hrvatskim sredinama te razne društvene grupe.

Nikola Tominac, “79. pukovnija zajedničke vojske u Prvom svjetskom ratu”, iscrpno je prikazao sudjelovanje hrvatskih vojnih snaga, 79. pukovnije, u ratnim operacijama austro-ugarske vojske u Prvom svjetskom ratu. Govorio je o teškim borbama prilikom pohoda na Srbiju, zatim o sudjelovanju u bitkama na istočnom bojištu i na kraju o sočanskim bitkama.

Ivan Bulić, “Vojna cenzura u Hrvatskoj za vrijeme Prvoga svjetskog rata”, obradio je pitanje djelovanja vojne cenzure u ratnim uvjetima. Istaknuo je da je vojna cenzura važno pitanje, kojim se hrvatska historiografija, međutim, nije bavila. Naglasio je da su se vojnom cenzurom, kao kontrolnim mehanizmom koji je odlučivao što će biti objavljeno, a što ne, koristile sve zaraćene strane, ne samo Austro-Ugarska Monarhija. Zadaća vojne cenzure na početku rata bila je npr. pripremiti mobilizaciju i spriječiti antiratno raspoloženje, a za vrijeme rata, pored vojnih tema, cenzura je, zbog nestašice hrane, sprečavala npr. donošenje loših gospodarskih vijesti.

Dinko Čutura, “Zeleni kader 1918. – stupanj organizacije i procjena

brojčanog stanja”, pokušao je dati novo viđenje o temi kojom se hrvatska historiografija bavila. Nasuprot tekstovima F. Čulinovića, B. Krizmana i I. Banca, koji navode brojku o 200.000 zelenokaderaša u Hrvatskoj 1918, Čutura, na temelju novopronađene arhivske građe i napose s obzirom na stranu literaturu koja se bavila tim pitanjem, napominje da se, prema njegovoj procjeni, radi o oko 50.000 pripadnika Zelenog kadra. Pored tog četverostrukog smanjenja brojki, Čutura je istaknuo i da se ne može govoriti o organiziranom pokretu.

Tomislav Zorko, “Narodne straže Narodnog vijeća SHS”, prikazao je te prve vojne jedinice Države SHS, osnovane s ciljem održavanja reda. Zorko se posebice usredotočio na funkcioniranje narodnih straža na lokalnoj razini. U brojnim malim mjestima, umjesto uspostavljanja reda, pripadnici Narodne straže često su iskazivali nedisciplinu i sudjelovali u različitim prekršajima, a katkad su korišteni i u političke svrhe. Nakon procjene vlasti da je uspostavljen relativan mir i nakon raspuštanja Narodnog vijeća Narodne straže definitivno su raspuštene 29. 12. 1918. godine.

Branka Boban, “Stjepan Radić u vrijeme Prvoga svjetskog rata”, izlagala je o razlozima Radićevog opredjeljivanja za opciju austroslavizma, a zatim jugoslavizma. Na temelju Radićevog pisanja u novinama i govorâ u Hrvatskom saboru obrazlagala je njegovu podršku Austro-Ugarskoj Monarhiji za vrijeme trajanja Prvog svjetskog rata i navodila uzroke promjene toga stava. Govorila je i o Radićevom raspravljanju o karakteru jugoslavenskog ujedinjenja (Radićev

saborski govor 24. 11. 1918. i rečenica “Ne srljajte kao guske u maglu!” odnosila se na napominjanje da ujedinjenje treba biti provedeno na temelju sporazuma).

Ivan Mirnik, “Referat dr. Viktora Alexandera caru Karlu I.”. Zagrebački odvjetnik Viktor Alexander (1865 – 1934) u referatu caru Karlu I. založio se za krivo optužene pojedince koje su austro-ugarske vojne vlasti, na temelju neosnovanih informacija, optužile za veleizdaju. Mirnik je obrazložio kontekst tih optužbi, način na koji je vojna uprava došla do informacija i pogrešne pretpostavke koje su ih u tome vodile. Alexander je caru razložio da nema elemenata za veleizdajničku optužbu, istaknuvši da je ponašanje Hrvatske i Slavonije za vrijeme trajanja rata u potpunosti uzorno.

Damir Agičić, “Zapisi Milana Japunčića iz ruskoga ratnog zarobljenništva u proljeće 1918.”. O Milanu Japunčiću (1880 – 1945), gospićkom gimnazijskom profesoru, napisan je tek jedan rad (M. Kunčić i Z. Ladić). Na temelju Japunčićevog dnevnika (još neobjavljenog) Agičić je prikazao prilike u ruskom zarobljeništvu i Japunčićeve stavove, napose o boljševičkoj revoluciji, kojoj Japunčić nije bio sklon. Uz zapise koji govore o zarobljeničkoj svakodnevnici, Agičić je istaknuo i Japunčićeva razmišljanja koje se odnose na obitelj, vjeru, domovinu i dr.

Ivica Zvonar, “Pogled na 1918. iz perspektive istaknutih sudionika”, stavio je naglasak na one hrvatske istaknute pojedince koji su ili 1918. ili u naknadnim sjećanjima izražavali razočaranje događajima 1918. i protivljenje ulasku

u novu državnu zajednicu. Posebno je prikazao opredjeljenja katoličkog svećenstva, istaknuvši da se, za razliku od crkvenih velikodostojnika koji su podržavali ujedinjenje, dio frankovački politički orijentiranog svećenstva protivio ujedinjenju. U Zvonarovom naglašavanju onih pojedinaca i grupa koji su se protivili novoj državnoj zajednici i u njegovim zaključnim riječima bilo je moguće uočiti negativno vrednovanje jugoslavenske opcije, što nije primjeren historiografski pristup.

Ljiljana Dobrovšak, “Židovi u Hrvatskoj za Prvoga svjetskog rata (1914-1918)”, govorila je o utjecaju Prvog svjetskog rata na židovsku zajednicu u Hrvatskoj. Osvrnula se na radove hrvatske historiografije o Židovima i inozemnu literaturu o Židovima u Habsburškoj Monarhiji. Prikazala je zbivanja s židovskom zajednicom u Zagrebu: od mobilizacije, sudjelovanja u borbama i stradanjima Židova, prestanka djelovanja cionističkih društava i časopisa, preko dobrotvornog rada Židovske općine, do ponovnog pokretanja lista “Židov” (nastavljača “Židovske smotre”). Lj. Dobrovšak govorila je i o poslijeratnim napadima Zelenog kadra i lokalnog stanovništva na židovske trgovine u Hrvatskoj.

Krešimir Bušić, “Bački Hrvati-Bunjevci između Zagreba i Beograda”, govorio je o političkom organiziranju južnougarskih bunjevačkih Hrvata i uspostavljanju veza s Narodnim vijećem u Zagrebu 1918. te o političkom organiziranju južnougarskih Srba iste godine. Napose se usredotočio na prikazivanje djelovanja pojedinih političkih

predstavnik. Zbog Bušićevog emotivnog nacionalnog diskursa najveći dio njegova izlaganja protekao je u govoru o “znamenitim i zanemarenim bunjevačkim Hrvatima”.

Branko Dubravica, “Dvostruka smjena vlasti na razini kotara Velika Gorica”, prikazao je odvijanje događaja 1918. na lokalnoj razini. Napose se usredotočio na promjene vlasti u kotaru Velika Gorica i Plemenitoj općini Turopolje. Osvrnuo se na reagiranje velikogoričkog stanovništva na osnivanje Narodnog vijeća i na saborsku odluku o prekidu državnopravnih odnosa s Austro-Ugarskom Monarhijom. Govorio je o osnivanju i ukinuću odborâ Narodnog vijeća i Narodne straže, predstavio je poglede nekih političkih predstavnika velikogoričkog kotara, a posebice je istaknuo karakter smjene vlasti u Plemenitoj općini Turopolje.

Danijel Vojak, “Kako je završio rat u trgovištu ili iz povijesti Samobora 1918.”, govorio je o utjecaju Prvog svjetskog rata na život stanovnika Samobora i prikazao politički, gospodarski i kulturni život u Samoboru. Ukazao je na političku dominaciju Stranke prava i prikazao kasnije osnivanje odbora Narodnog vijeća i Narodne straže. Govorio je o teškim gospodarskim prilikama u Samoboru i oblicima društvenog i kulturnog života Samoboraca. U sklopu prikaza ratnih prilika osvrnuo se i na svakodnevni život ruskih zarobljenika u Samoboru. Prikaz samoborske svakodnevice 1918. završio je navođenjem pojave bolesti i epidemija, posebice španjolske gripe.

Vijoleta Herman Kaurić, “Glazbeni repertoar kao odraz društvenih promjena

tijekom Prvoga svjetskoga rata”, govorila je o intenzivnom glazbenom životu za vrijeme Prvog svjetskog rata, koji se prvenstveno odnosio na koncerte na tada iznimno čestim dobrotvornim priredbama. Svoje istraživanje, u kojem je iznijela niz statističkih podataka, autorica je temeljila na novinskoj i arhivskoj građi Hrvatskog glazbenog kluba “Lisinski”, čiji je program sačuvan za cijelo vrijeme trajanja rata. Autorica je analizirala koncertni repertoar Glazbenog kluba “Lisinski”, prateći posebice promjene u repertoaru, npr. postupno okretanje južnoslavenskom repertoaru 1918. godine.

Alojz Jembrih, “Odras posljedica Prvoga svjetskog rata u životu Vatroslava Jagića u Beču”. Ugledni slavist Vatroslav Jagić za vrijeme Prvog svjetskog rata živio je u Beču. Jembrih je na temelju Jagićeve korespondencije na njemačkom jeziku s Ljubljancinim Lukom Pintarom, a nakon njegove smrti s njegovom ženom Marijom, prikazao Jagićeve životne uvjete za vrijeme trajanja rata, uvelike obilježene nestašicom pojedinih prehrambenih artikala.

Željko Holjevac, “Filipašićeva zbirka obavijesti o hrvatsko-slavonskim željeznicama u prevratničkoj jeseni 1918.”. Vilko Filipašić (1874 – 1942) bavio se književnim radom, a službovao je i na željeznici pa su mu bile dobro poznate hrvatsko-slavonske željezničke prilike u 1918. godini. Filipašićeva ostavština sačuvana je u Državnom arhivu u Zagrebu, a Holjevac je na temelju Filipašićeve knjige o željeznicama u Hrvatskoj i Slavoniji 1918, koja je ostala u rukopisu, prikazao njegove tvrdnje o tadašnjim teškim željezničarskim prilikama.

Prikaz navedenih izlaganja dijelom svjedoči o današnjem odnosu povjesničara prema 1918. godini, a svjedoči i o temama kojima se hrvatska historiografija u vezi 1918. bavi, kao i o onim temama, napose društvenim, koje postupno otvara.

Branimir Janković

**Književno-znanstveni skup
“Ivan Kukuljević Sakcinski u
1848.”, Varaždinske Toplice,
5. studenog 2008.**

U organizaciji Ogranak Matice hrvatske Varaždinske Toplice i Matice hrvatske Zagreb, u sklopu manifestacije “Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama 2008.” i povodom 160. obljetnice 1848. godine, održan je u Varaždinskim Toplicama 5. studenog 2008. književno-znanstveni skup “Ivan Kukuljević Sakcinski u 1848.”.

Manifestacija “Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama” pokrenuta je 1993. godine, a Ogranak Matice hrvatske Varaždinske Toplice osnovan je 1995. godine, kada je u Varaždinskim Toplicama započelo godišnje održavanje znanstveno-stručnih skupova posvećenih Ivanu Kukuljeviću Sakcinskom. Znanstveno-stručni skupovi, koji su obrađivali brojne aspekte Kukuljevićeva političkog, književnog, kulturnog i mnogostranog znanstvenog djelovanja, okupljali su stručnjake različitih disciplina, što je vidljivo u zbornicima objavljenima sa sada već desetak znanstveno-stručnih skupova. U izdanju Matice hrvatske

objavljeni su zbornici “Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama 1995. – 2000.” (Varaždinske Toplice 2002), “Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama 2001. – 2003.” (Varaždinske Toplice 2004) i “Kukuljevićevi dani u Varaždinskim Toplicama 2004. – 2006.” (Varaždinske Toplice 2007).

Na književno-znanstvenom skupu “Ivan Kukuljević Sakcinski u 1848.” izlagalo je 12 izlagačica i izlagača.

Hrvoje Matković, “Ivan Kukuljević Sakcinski u Hrvatskom saboru 1848. godine”, koji zbog bolesti nije mogao doći, ali čije je izlaganje pročitano, prikazao je Kukuljevićevo političko djelovanje u 1848, a posebno se usredotočio na Kukuljevićeve saborske govore u prijelomnoj 1848. godini. Zaključio je da je Kukuljević u njima izražavao stajališta Narodne stranke, koja je tada činila saborsku većinu.

Katica Čorkalo-Jemrić, “Uvođenje hrvatskoga jezika u službenu uporabu i retorika Kukuljevićevih povijesnih govora”, analizirala je s retoričkog aspekta Kukuljevićeve saborske govore o hrvatskom jeziku iz 1843., 1847. i 1861. godine. Zaključila je da Kukuljevićeve govore karakterizira promišljena govornička struktura.

Vlasta Švoger, “*Kakva treba da bude u obće politika naša* : Kukuljevićeve smjernice za hrvatsku politiku 1848.”, govorila je o trima Kukuljevićevim člancima iz 1848. godine: “Kakva treba da bude u obće politika naša” (*Novine dalmatinsko-hervatsko-slavonske*), “Naša očekivanja od budućeg rata” (*Slavenski Jug*) i “Pozor Slaveni” (*Slavenski Jug*).

Željko Vegh, “1848. u Zbirci rijetkih knjiga Gradske knjižnice u Zagrebu”, govorio je o knjigama i dokumentima iz 1848. koje posjeduje Zbirka rijetkih knjiga Gradske knjižnice u Zagrebu. Napose je upozorio na Kukuljevićevu pjesničku zbirku *Slavjanke*, objavljenu 1848. godine.

Damir Hrelja, “Arhivska građa o 1848. u Državnom arhivu u Varaždinu”, usredotočio se posebice na fond Poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina, na temelju kojeg je moguće istraživati zbivanja u Varaždinu 1848. godine, npr. protužidovski pokret u Varaždinu, odnose grada Varaždina i bana Josipa Jelačića te pripreme za rat i ratna zbivanja.

Božena Filipan, “Varaždinske Toplice u 1848.”, govorila je o događajima u Varaždinskim Toplicama u vezi revolucionarne i ratne 1848. godine. Na temelju arhivske građe napose je prikazala nerealizirane planove za smještaj vojne bolnice u Varaždinskim Toplicama.

Slavica Medunić-Pecoja, “Grad Karlovac u 1848.”, prikazala je utjecaj revolucionarnih i ratnih zbivanja 1848. na prilike u Karlovcu. Kao izvore koristila je ponajviše dnevnik Dragojle Jarnević i autobiografiju Mije Krešića. Govorila je o Jelačićevu posjetu Karlovcu 1848, boravku vojnika u Karlovcu i normalizaciji života nakon završetka rata 1849. godine.

Marina Bregovac-Pisk, “Josip Jelačić u burnoj 1848. godini – pregled važnijih događaja zabilježenih na grafičkim listovima i slikama u Zbirci slika, grafika i skulptura Hrvatskog povijesnog muzeja”, govorila je o Jelačićevim portretima i napose litografijama koje su prikazivale

Jelačićev ratni pohod na Ugarsku 1848. godine.

Arijana Kolak, “Hrvatsko-mađarski rat i ratna propaganda u tisku banske Hrvatske 1848.-1849.”, na temelju novina koje su tada izlazile u banskoj Hrvatskoj (*Narodne novine, Saborske novine, Slavenski Jug, Agrarier Zeitung, Südslawische Zeitung*) prikazala je novinsko praćenje ratnih zbivanja i napose obilježja ratne propagande u hrvatskoj javnosti.

Božena Filipan, “Kukuljević na vojnom zadatku 1848.”, iznijela je pregled Kukuljevićeve vojne karijere, od vojničkog školovanja, preko dobivanja čina potporučnika, do izlaska iz vojne službe 1842. godine. Upozorila je na Kukuljevićevu vojnu ulogu u 1848, kada ga je Jelačić poslao u Milano da od maršala Radetzkgov pribavi novac i oružje.

Branimir Janković, “Pojedinaac i kolektivno : povijest u Kukuljevićevim *Slavjankama* (1848)”. Kukuljevićeva pjesnička zbirka *Slavjanke* iz 1848. sadrži dodatak “Historičke primjedbe” na 53 stranice, preko kojeg je moguće, u kontekstu njegova cjelokupnog opusa, govoriti o Kukuljeviću s historiografskog motrišta.

Ljubičić Pero, “Bunar cara Josipa II, hrvatsko kulturno dobro : izvješće o postupku zaštite”, govorio je o zdencu nedaleko Varaždinskih Toplica izgrađenom 1784. “po nalogu cara Josipa II za vojne potrebe”, koji je Ministarstvo kulture Republike Hrvatske 2002. proglasilo kulturnim dobrom.

Na kraju skupa Marija Tonković govorila je o Kukuljevićevoj ulozi u promoviranju fotografije, novog medija 19. stoljeća, koja se postupno počela javljati i u izdanjima nekih hrvatskih knjiga u 19. stoljeću.

Književno-znanstveni skup o Kukuljeviću, koji je govorio ponajprije o Kukuljeviću s različitih aspekata, zatim o zbivanjima 1848, obilježanima hrvatsko-mađarskim ratom, te o utjecaju zbivanja 1848. na lokalne sredine (Varaždinske Toplice, Karlovac), pratila je izložba o Kukuljevićevom vojnom obrazovanju i njegovu djelovanju u hrvatsko-mađarskom ratu.

Branimir Janković

Seminar “Osnove ispitnog sustava – proces sastavljanja i validacije ispita”, Zagreb, 22. studenog 2008.

Seminar *Osnove ispitnog sustava – proces sastavljanja i validacije ispita* održan je u Zagrebu u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje 22. studenog 2008. godine. Seminar je organizirala Maja Zrnčić, a vodile su ga profesorice Marijana Vučić-Pećnik i Natalija Andraković Kostanjevac. Seminar je održan za tajnike i članove državnih povjerenstava za natjecanja iz biologije, GLOBE-a, eko-kviza, vjeronauka, logike i filozofije, povijesti i geografije, a s ciljem izrade kvalitetnih ispita znanja i vještina.

Kako, dakle, izraditi kvalitetan ispit znanja?

Za izradu kvalitetnog pisanog ispita potrebno je ostvariti sljedeće principe: valjanost, pouzdanost, praktičnost ili isplativost, utjecaj na nastavu, autentičnost, transparentnost i sigurnost.

Ciklus nastanka ispita počinje izradom ispitnih specifikacija (ispitnog kataloga ili ispitnog nacrt). One govore

o tome što ispit testira i na koji način to čini, definiraju svrhu ispita, ciljanu skupinu, sadržaj ispita i njegovu provedbu, te zbog svega navedenog predstavljaju najvažniju etapu u procesu nastanka i evaluacije ispita. Ispitne specifikacije su temelj za određivanje sadržaja ispita, vrste zadataka, izbora tema i kriterija za ocjenjivanje.

Izrađivači zadataka samostalno bi trebali sastaviti i do 50 % više zadataka no što će konačno biti uvršteno ispit, jer će 50 % zadataka biti eliminirano pri validaciji zadataka i ispita.

Sljedeća etapa u izradi ispita obuhvaća rad recenzenata i sustručnjaka na analizi zadataka koji ih nastoje poboljšati, raščlanjujući ih po brojnim kriterijima: jasnoći i primjerenosti uputa, jezičnoj razini itd. Ova etapa je nužna i važna budući da “jedna osoba ne može sama izraditi dobar zadatak bez obzira na svoju stručnost ili iskustvo.” (N. Andraković Kostanjevac, M. Vučić-Pećnik, “Ciklus nastanka ispita“, AZOO, studeni 2008).

Probno testiranje na odabranom uzorku populacije koja karakteristikama odgovara populaciji kojoj je ispit namijenjen i uvjetima u kojima će se odvijati ispit potrebno je provesti da bi bili posve sigurni u kvalitetu ispita.

Nakon probnog testiranja se dobiveni rezultati podvrgavaju statističkoj analizi, a najkorisniji dobiveni podaci su indeks težine, tj. podaci o postotku populacije koji je uspješno riješio zadatak, te indeks diskriminativnosti, tj. podaci o razlučivosti uspješnih i manje uspješnih kandidata na pojedinim zadacima.

Nakon svih obavljenih etapa izrade ispita, ispit se primjenjuje na ciljanoj skupini, što uključuje i ocjenjivanje.

Pitanja za vrednovanje kvalitete ispitnih zadataka su: Koji se obrazovni ishodi testiraju? U kakvom su odnosu pitanje i ispitne specifikacije? U kakvom su odnosu vrsta zadatka i nastavni ishod? Jesu li upute jasne i dosljedne? Jesu li pitanja jasna i nedvosmislena? Je li dovoljno mjesta ostavljeno za pisanje odgovora? Jesu li pitanja pravopisno točna? Jesu li pitanja međusobno neovisna? Je li pitanje primjerene duljine? Je li dobro organizirano? Je li ispit formatom pregledan? (vrsta i veličina slova, razmaci, mjesto za upisivanje odgovora, jasnoća slika, itd.) Je li pitanje primjerene težine? Je li pitanje autentično? Je li pitanje kulturološki primjereno? Postoji li ključ s odgovorima? Postoji li sustav bodovanja/mjerila za ocjenjivanje (kod eseja/ogleda i zadataka otvorenog tipa)? Je li pitanje isplativo? Zadaci višestrukog izbora: Ima li samo jedan točan odgovor? Jesu li ometači prikladni? Hoće li ometači privući određeni broj učenika? Zadaci

kratkih odgovora: Može li se odgovor valjano i pouzdano ocijeniti (Marijana Vučić-Pećnik, Natalija Andraković Kostanjevac, "Mjerila kakvoće ispitnih pitanja", AZOO, studeni 2008.)..

Evo nekih preporuka za sastavljanje zadataka: izbjegavati negativno postavljena pitanja; u zadacima višestrukog izbora izbjegavati opcije "sve od navedenog" i "ništa od navedenog"; izbjegavati stereotipe; izbjegavati pitanja koja zbunjaju; u zadacima ispravljanja naglasiti što, po kojem kriteriju i gdje treba ispraviti pogreške; u zadacima esejskog tipa treba odrediti jasne upute i kriterije ocjenjivanja; izbjegavati alternativne zadatke (da/ne, točno/netočno); izbjegavati definicije; ne koristiti uskličnike u određivanju uputa; u jednom ispitu znanja koristiti tri do pet vrsta zadataka.

Kako bi kvalitetom ispita bili zadovoljni sastavljači, ispitanici, nastavnici, obrazovne institucije i društvena javnost, potrebno je provesti sve etape iz procesa izrade ispita znanja.

Mirela Caput